

بذل حسینی و نجات انسانی
ربیع الاول ۱۴۳۹ هجری قمری
جلسه پانزدهم (پایانی)
۱۳۹۶/۰۹/۰۹

ریز موضوعات و خلاصه
سخنرانی
دکتر محمد اسدی گرمارودی
(با اندکی تصرف)

امام حسین (علیه السلام) هنگامی که تصمیم گرفت (از مکه) رهسپار عراق شود، برخاست و خطبه‌های به این مضمون ایراد فرمود

مَنْ كَانَ بَادِلًا فِينَا مُهْجَتَهُ، وَ مُوْطِنًا عَلَي لِقَاءِ اللَّهِ نَفْسَهُ فَلْيِرْحَلْ مَعَنَا فَإِنِّي رَاحِلٌ مُصْبِحًا إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى

هر کس که در راه ما خون نثار و بذل می‌کند، و لقای خدا را توطین نفس خویش می‌نماید، پس آماده کوچیدن با ما باشد، چه ما ان شاء الله بامداد فردا حرکت می‌کنیم.

بحار الأنوار (ط - بیروت)، ج ۴۴، ص: ۳۶۷

- مروری کلی بر مباحث گذشته
- طبقه بندی انسانها در نوع عکس العمل در برابر عوامل هدایت
- شیطان و عوامل شیطانی مهمترین مانع انسان
- دورن انسان (شاکله نفسانی) مهمترین عامل در اضلال و انحراف
- اشاره به روایتی از امام کاظم علیه السلام در اهمیت عقل

○ **يَا هِشَامُ إِنَّ الزَّرْعَ يَنْبُتُ فِي السَّهْلِ وَ لَا يَنْبُتُ فِي الصَّفَا فَكَذَلِكَ الْحِكْمَةُ تَعْمُرُ فِي قَلْبِ الْمُتَوَاضِعِ وَ لَا تَعْمُرُ فِي قَلْبِ الْمُتَكَبِّرِ الْجَبَّارِ لِأَنَّ اللَّهَ جَعَلَ التَّوَّاضِعَ آلَةَ الْعَقْلِ وَ جَعَلَ التَّكَبُّرَ مِنْ آلَةِ الْجَهْلِ**

- زراعت در زمین هموار می‌روید، نه بر سنگ سخت و چنین است که حکمت، در دل های متواضع جای می‌گیرد نه در دل های متکبر. خداوند متعال، تواضع را وسیله عقل و تکبر را وسیله جهل قرار داده است.
- بحار الأنوار الجامعة لدرر أخبار الأئمة الأطهار، ج ۱، ص: ۱۵۴، تحف العقول عن آل الرسول ص، ص: ۵۰۵
- اشاره به معنا و مفهوم حکیم در کلام قرآن کریم
- انسان و اهمیت زمینه سازی نفس در کسب معارف در کلام قرآن کریم (سوره نحل آیات ۹۸ تا ۱۰۰)

○ **فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَلَي رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَي الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُ وَ الَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ**

- هنگامی که قرآن می‌خوانی، از شر شیطان مطرود، به خدا پناه بر!
- چرا که او، بر کسانی که ایمان دارند و بر پروردگارشان توکل می‌کنند، تسلطی ندارد.
- تسلط او تنها بر کسانی است که او را به سرپرستی خود برگزیده اند، و آنها که نسبت به او [خدا] شرک می‌ورزند (و فرمان شیطان را به جای فرمان خدا، گردن می‌نهند)
- آیه شریفه خطاب به رسول اکرم (ص) می‌فرماید، وقتی قرآن تلاوت می‌کنی از خدای متعال بخواه تا مادامی که مشغول خواندن هستی تو را از اغوای شیطان رانده شده از رحمت حق پناه دهد و از تو در برابر شیطان حمایت کند
- تنها کسانی از شر شیطان ایمن هستند که به خدا ایمان آورده و بر او توکل نمایند. لذا شیطان قدرت بر تأثیر و تصرف در چنین افرادی را ندارد
- چون مؤمنان و اهل توکل زمام امور خود را بدست خدا داده و راضی به رضای او بوده و در برابر او تسلیم هستند و این امر از آثار عبودیت و بندگی است
- اول: استعاذه به خدا عین توکل برخداست
- دوم: ایمان و توکل دو ملاک بر صدق عبودیت هستند و ادعای بندگی بدون وجود ایمان و توکل ادعایی کاذب است.

بذل حسینی و نجات انسانی
ربیع الاول ۱۴۳۹ هجری قمری
جلسه پانزدهم (پایانی)
۱۳۹۶/۰۹/۰۹

ریز موضوعات و خلاصه
سخنرانی
دکتر محمد اسدی گرمارودی
(با اندکی تصرف)

- سلطنت شیطان منحصرًا مخصوص کسانی است که او را ولی خود می گیرند، تا اوامور آنها را تدبیر کند و نیز کسانی که به خدا شرک ورزیده و شیطان را رب و مطاع خود فرض می کنند چون اطاعت همان عبادت است
- انتهای آیه ، توضیح و تفسیر ابتدای آنست، لذا تولی یعنی ولی گرفتن کسی که خدا به او اذن نداده ، شرک به خدا و عبادت و اطاعت غیر خداست
- بین عدم توکل بر خدا و تولی شیطان هیچ واسطه ای نیست ، یعنی کسی که بر خدا توکل نکند، از اولیاء شیطان خواهد بود.
- قرآن کریم و پاسخ به دلایل مخالفین با حق
- اهمیت دوری از سخن و مجلس باطل با توجه به سوره لقمان آیه ۷ و ۸

▪ **وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَ يَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولَئِكَ هُم عَذَابٌ مُّهِينٌ**

- و بعضی از مردم سخنان بیهوده را می خردند تا مردم را از روی نادانی ، از راه خدا گمراه سازند و آیات الهی را به استهزا گیرند برای آنان عذابی خوارکننده است.
- لهو الحدیث : سخنی است که آدمی را از حق منحرف نموده و به خود مشغول سازد از قبیل حکایت خرافی و افسانه ها و داستانهایی که انسان را به فساد و گناهان می کشاند و یا از قبیل سرگرمی به غناء، شعر، موسیقی و آلات موسیقی چون چنگ و طنبور و ... و مراد از (سبیل الله) در این آیه ، قرآن کریم و معارف حقه اعتقادی و عملی آن بخصوص قصص انبیاء و امم گذشته است
- بعضی از مردم هستند که برای آنکه دیگران را از شنیدن و درک مفاهیم قرآنی باز بدارند، از روی گمراهی و جهل به سراغ احادیث خرافی و لهو و لعب می روند و قرآن را به تمسخر می گیرند و آن را از جمله افسانه های خرافی گذشتگان می شمارند و آنگاه در مقام تهدید آنها می فرماید: ایشان به جهت غرور و تکبری که در دنیا داشتند عذابی خوارکننده خواهند داشت در ادامه اینچنین افرادی را توصیف می کند به اینکه وقتی آیات قرآنی بر آنها تلاوت می شود با تکبر پشت می کنند گویا اصلا آن را نشنیده یا گوششان کر است و مجددا در مقام تهدید می فرماید این خریداران لهو الحدیث را در برابر تکذیب و استکبارشان به عذابی دردناک بشارت بده .
- اهمیت تقدم گوش کردن بر دیدن در کلام قرآن کریم
- سبقت سمع بر بصر در آیات:
- سمع و بصر در آیات، به رابطه خداوند متعال که خالق است، با مخلوقش (به ویژه انسان) اشاره دارد. پس به حالات و شرایط انسان اشاره شده است، نه سبقت یک صفت بر صفتی دیگری از خداوند متعال، که همه اسما و صفات او عین ذات هستند.
- همه جا سمع بر بصر و سمیع بر بصیر مقدم شده است و اعجاب انگیز است که ادراکات سمعی در انسان حساسیت ویژه ای دارد. به گونه ای که بسیار کم بوده اند کسانی که ناشنوا باشند و اوج علمی یا هنری هم داشته باشند.
- لیکن بسیار بوده اند نابینایانی که به بلندترین قله های دانش و بینش زمان خویش رسیده اند. مانند ابوالعلاء معری شاعر کم مانند عرب، دکتر طه حسین نویسنده کم مانند عرب و یا ابو محمد عبدالله بن محمد که از اصحاب امام باقر (علیه السلام) و امام صادق (علیه السلام) است و مشهور به ابو بصیر است. با این که نابینا بود؛ اما از رشد علمی و معرفتی خاصی بو خوردار بود.
- اهمیت دیگر ادراکات سمعی در این است که اگر چشم را از دست بدهد نیروی دیگری را از دست نخواهد داد؛ ولی اگر کسی شنوایی را از کودکی نداشته باشد گویایی را نیز از دست داده است. و آخرین نکته این که شنیدن فراگیرتر است، حتی در رحم مادر نیز مطرح هست بر خلاف دیدن.

و إِذَا تُلِّيَ عَلَيْهِ آيَاتُنَا وَآيٌ مُّسْتَكْبِرًا كَأَن لَّمْ يَسْمَعْهَا كَأَنَّ فِي أُذُنَيْهِ وَقْرًا فَبَسَّرَهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

- و هر گاه بر او تلاوت آیات ما شود چنان با غرور و تکبر پشت گرداند که گویی هیچ آن آیات الهی را نشنید ، پنداری از هر دو گوش کراست ، این کس را به عذاب دردناک بشارت ده
- تکبر و استکبار دلیل اصلی مخالفت با حق و حقیقت
- بیان ویژگی‌های یک انسان دروغگوی گناهکار با توجه به آیات ۸ و ۹ سوره مبارکه جاثیه

يَسْمَعُ آيَاتِ اللَّهِ تُتْلَىٰ عَلَيْهِ ثُمَّ يُصِرُّ مُسْتَكْبِرًا كَأَن لَّمْ يَسْمَعْهَا فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ وَإِذَا عَلِمَ مِنْ آيَاتِنَا شَيْئًا اتَّخَذَهَا هُزُوًا أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ

- آن که آیات خدا را که بر او تلاوت می‌شود شنیده و بر تکبر و طغیان اصرار می‌کند چنان که گویی هیچ آیات را نشنیده است، چنین کسانی را به عذاب دردناک بشارت ده. و چون از آیات ما چیزی بداند آن را به مسخره می‌گیرد، چنین مردم کافر را (در دنیا و آخرت) عذاب ذلت و خواری مهیاست.
- وصف حال کسانی که به آیات خدا استکبار ورزیده استهزاء می‌کنند
- قرآن کریم و تبیین ادله هدایت در تمامی شونات وجودی انسان
- اشاره به آیه شریفه ۷ سوره مبارکه بقره و ۱۰۰ سوره مبارکه اعراف در ارتباط با مهر خوردن قلب و نتیجه آن

خَتَمَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَعَلَىٰ سَمْعِهِمْ وَعَلَىٰ أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ وَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

أُولَٰئِكَ يَهْدِي اللَّهُ لِلَّذِينَ يَرْثُونَ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ أَهْلِهَا أَنْ لَوْ نَشَاءُ أَصْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ وَنَطْبَعُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ

- آیا نسل آن اقوامی که ما آنان را به کیفر گناهانشان نخست امتحان نموده و سپس مهر بر دل‌هایشان نهاده و قدرت شنیدن مواظب انبیاء را از آنان سلب کردیم و در آخر هم هلاک‌شان ساختیم این معنا را به دست نیاوردند که اگر بخواهیم می‌توانیم خود آنان را نیز مانند نیاکانشان عذاب کنیم، بدون اینکه چیزی و یا کسی بتواند جلو عذاب ما را بگیرد، و یا بتوانند به وسیله چیزی خود را از آن حفظ کنند؟
- اشاره به آیه ۱۰ سوره مبارکه ملک در تبیین تقدم سمع بر قلب

وَ قَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ

- کلمه "سمع" گاهی در معنای شنیدن صدا و سخن اطلاق می‌شود، و گاهی در غرضی که عقلا از شنیدن سخن دارند، و غرض عقلا از شنیدن سخن این است که به مقتضای آن ملتزم شوند، اگر مقتضای آن این است که کاری را انجام دهند یا ترک کنند انجام داده و یا ترک کنند، و اما ماده "عقل" بیشتر در نیروی تشخیص خیر از شر و نافع از مضر استعمال می‌شود، البته گاهی هم در غایت و غرض از این تشخیص به کار می‌رود، و غرض از تشخیص خیر و شر این است که آدمی به مقتضای آن عمل کند، و به آن ملتزم و معتقد باشد، در مقام به دست آوردن خیر و نافع برآید، و شر و مضر را ترک کند
- بیشتر مردم تنها از نیروی سمع استفاده می‌کنند، نه از نیروی عقل، چون از درک دقائق امور و ادراک حقیقت آن و راه‌یابی به مصالح و مفاسد واقعی عاجزند، و از نیروی عقل تنها خواص از مردم بهره‌مند می‌شوند، لذا در آیه کلمه "نسمع" را و سپس "نعقل" را آورد.
- منظور از "سمع"، استجابت دعوت رسولان، و التزام به مقتضای سخن ایشان است، که خیرخواهان امینند، و منظور از "عقل"، التزام به مقتضای دعوت به حق ایشان است، تا آن را تعقل کنند و با راهنمایی عقل بفهمند که دعوت ایشان حق است، و باید انسان در برابر حق خاضع شود.

- دوزخیان در پاسخ فرشتگان می‌گویند: اگر ما در دنیا رسولان را در نصایح و مواعظشان اطاعت کرده بودیم، و یا حجت حق آنان را تعقل می‌کردیم، امروز در زمره اهل جهنم نبودیم، و همانند ایشان در آتش جاودانه، معذب نمی‌شدیم.
- تکبر و استکبار یکی از مهمترین عوامل درونی در گمراهی و ضلالت انسان
 - تکبر عامل خمول و نقصان عقل با توجه به روایت امام باقر علیه السلام
- **عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ ع قَالَ مَا دَخَلَ قَلْبَ امْرِئٍ شَيْءٌ مِنَ الْكِبْرِ إِلَّا نَقَصَ مِنْ عَقْلِهِ مِثْلَ مَا دَخَلَهُ مِنْ ذَلِكَ قَلَّ ذَلِكَ أَوْ كَثُرَ**
 - از امام باقر (ع) نقل شده که فرمود در قلب هر کس مقداری کبر داخل شد بهمان نسبت از عقلش کاسته می‌شود چه زیاد باشد یا کم.
 - بحار الأنوار الجامعة لدرر أخبار الأئمة الأطهار، ج ۷۵، ص: ۱۸۶
 - مقام فنا و کسب مقام فنای در توحید عامل زدودن کبر از نفس در کلام خواجه نصیر
- ... فالارتقاء في تلك الدرجات سلوك إلى الله- و في هذه سلوك في الله- و ينتهي السلوكان بالفناء في التوحيد
 - شرح الاشارات و التنبیها للتحقق الطوسي، ج ۳، ص: ۳۹۱
 - خواجه نصیر طوسی (قدس) می‌فرماید: (در جلسه گذشته اشاره شده بوده است)
 - فنای ظاهر که فنای افعال است، به این بیان که شخص عارف همه ی کارها و افعال را از خدا ببیند و به او انتساب دهد.
 - فنای باطن که فنای صفات است؛ یعنی تبدیل شدن صفات انسانی به صفات الهی
 - عارف چون از خودش ببرد و متصل به حق گردد تمامی قدرت ها را مستغرق در قدرت او می‌بیند که به جمیع مقدرات در عالم تعلق گرفته است و تمامی علوم را مستغرق در علم او می‌بیند که هیچ چیز از موجودات از آن پنهان نیست و تمام خواسته ها را مستغرق درخواست او می‌بیند که هیچ یک از ممکنات از آن ابا و امتناع ندارند.
 - فنای ذات که این مرتبه غایب القصوای سیر ملکوتی و روحانی عارف است که از برای بعضی از ارباب سلوک میسور است. حتی حجاب نوری اسمایی و صفاتی نیز برطرف گردد و به تجلیات ذاتی غیبی نایل شوند و در این مشاهده احاطه ی قیومی حق و فنای ذاتی خود را شهود کنند.
 - - اشاره به نعمت ها و مشکل ها با توجه به آیات ۵۳ و ۵۴ سوره مبارکه نحل
 - **وَمَا بِكُمْ مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْتَرُونَ ثُمَّ إِذَا كُشِفَ الضُّرُّ عَنْكُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْكُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ**
 - و هر نعمتی که دارید از جانب خداوند است ، و نیز چون ضرر و آسیبی به شما برسد به سوی او زاری و استغاثه می‌کنید.
 - اما همین که آن ضرر و آسیب را از شما برطرف نماید ناگاه گروهی از شما به پروردگارشان شرک می‌ورزند! (شرک در وجود یا ربوبیت یا عبادت یا طاعت.)
 - تمامی نعماتی که در نزد شماست همه از ناحیه خداوند است
 - هر زمان که نعمتی را از دست داده و اندوهگین می‌شوید صدای خود را به تضرع و ناله در درگاه او بلند می‌نمایید، چون خدای سبحان منعم شما و برطرف سازنده گرفتاریهای شماست
 - تضرع انسان هنگام قطع همه اسباب ظاهری و توسل او به پیشگاه پروردگار امری وجدانیست و همه انسانها حتی آنهایی که دین ندارند، هنگام هجوم شادند و قطع امید از همه اسباب باز هم اگر به وجدان خود مراجعه کنند می‌بینند که در ته قلبشان به یک منبع موق

بذل حسینی و نجات انسانی
ربیع الاول ۱۴۳۹ هجری قمری
جلسه پانزدهم (پایانی)
۱۳۹۶/۰۹/۰۹

ریز موضوعات و خلاصه
سخنرانی
دکتر محمد اسدی گرمارودی
(با اندکی تصرف)

و محکم دلبسته و امیدوارند که هیچ حادثه کوبنده ای او را عاجز نمی کند و اصولاً این حالت قلبی و این امید یکی از دلایل وجدانی بر وجود خداست، چون تحقق هر حالتی در انسان بدون تحقق طرف تعلق آن در خارج امکان عقلی ندارد و لذا همین امید قلبی خود، دلیل بر این است که ما فوق همه این اسباب ظاهری، سببی هست که هیچ حادثه ای نمی تواند آن را قطع کند و آدمی به هیچ وجه از او منقطع نمی شود و او سببی است که زوال و فنا و سهو و نسیان در او راه ندارد که او همان خدای واحد است.

• برطرف کردن محنتها به جهت استغاثه آنها و رجوع فطریشان به پروردگار اقتضاء می کرد که تنها خداوند را رب هستی بدانند.

• روایت معصومین و بیان موانع رهایی نفس انسانی

○ عجب و خودستایی مانع انسان در نامه امیرالمومنین علی علیه السلام به امام حسن مجتبی علیه السلام

■ **يَا بُنَيَّ اجْعَلْ نَفْسَكَ مِيزَانًا فِيمَا بَيْنَكَ وَ بَيْنَ غَيْرِكَ ... وَ اعْلَمْ أَنَّ الْإِعْجَابَ ضِدُّ الصَّوَابِ وَ آفَةُ الْأَلْبَابِ ...**

○ پایه های سه گانه کفر در بیان امام صادق و امیرالمومنین علی علیهما السلام

■ **عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع أَصُولُ الْكُفْرِ ثَلَاثَةٌ الْحِرْصُ وَ الْإِسْتِكْبَارُ وَ الْحَسَدُ ...**

■ امام صادق علیه السلام فرمود: ریشه های کفر سه چیز است: حرص و تکبر و حسد.

○ الکافی، ج ۲، ص: ۲۹۰

■ **الْحِرْصُ وَ الْكِبْرُ وَ الْحَسَدُ دَوَاعٍ إِلَى التَّقَحُّمِ فِي الذُّنُوبِ وَ الشَّرُّ أَجَامِعٌ لِمَسَاوِيٍّ [جَامِعٌ مَسَاوِيٍّ الْعُيُوبِ]**

• حرص ورزی و خود بزرگ بینی و حسادت، عامل بی پروایی در گناهان است، و بدی، جامع تمام عیبها است.

○ نهج البلاغه، ص: ۵۴۱

• راههای مبارزه با تکبر چگونه است ؟

○ راههای عملی و معرفتی

○ همراهی با عالمان الهی عامل مقابله با تکبر در روایت نبوی

■ **قال رسول الله صلى الله عليه و آله و سلم يا علي إذا أتى على المؤمن أربعين صباحاً ولم يجلس العلماء قسي قلبه و جرء على الكبر**

• رسول خدا فرمود: یا علی هر گاه چهل روز بر مؤمن بگذرد و در مجلس علما حاضر نشود قلب او قساوت می گیرد و بر

گناهان کبیره جرأت نماید

#زیرموضوعات

#بذل حسینی #نجات انسانی #شاکله #عرفان #سلوک #مقام فنا #محرم #جلسه پانزدهم پایانی

#دکتر محمد اسدی گرمارودی #حسینیة حاجیان #گروه فرهنگی المنهاج

www.almenhaj.com , www.aghlovahy.org

info@almenhaj.com

<http://t.me/almenhaj>

